

УДК 336.027

Шуплат О.М.*к.е.н., доцент кафедри**корпоративних фінансів і контролінгу**ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»***Світовий досвід економічного стимулювання сфери туризму в умовах пандемії Covid-19**

Впродовж багатьох десятиліть туризм демонстрував стійке динамічне зростання. У світовій економіці він є однією з провідних галузей економіки. За останні 5 років частка туризму перевищувала 10% світової торгівлі товарами й послугами, що дало йому змогу посісти третє місце після експорту нафти та автомобілів. Проте, ситуація спровокована спалахом пандемії в світі вплинула на всі сфери соціально-економічного розвитку країн світу, в тому числі і на сферу туризму. За прогнозами МВФ, падіння світової економіки у 2020 році очікується на 3%. В свою чергу, Україна є більш вразливою до економічних коливань, тому ВВП країни може впасти на 4-8% порівняно з 2019 роком [1]. Найбільше страждають від обмежень запроваджених у відповідь на поширення вірусу такі галузі як роздрібна торгівля непродовольчими товарами, готельно-ресторанний бізнес, сфера обслуговування та розваг, промисловість.

На сьогоднішній день, в різних країнах світу спостерігається повне або часткове призупинення роботи підприємств у сфері туризму. Так, 97% туристичних дестинацій у всьому світі закрили свої кордони, 65% дестинацій повністю або частково призупинили здійснення міжнародних авіарейсів. У 2020 році очікується падіння обсягу міжнародних туристичних прибуттів на рівні 58-78% (1,1 млрд. дол. США) порівняно з минулим роком. Втрата експортних надходжень від туризму прогнозується на суму до 1,2 трлн. дол. США, а ризик втрати робочих місць становить 120 млн. чол. [2]. В цілому, втрати сфери туризму в Україні оцінюються у понад 1,5 млрд. дол. США.

Таблиця 1

Рівень спаду галузей економіки України в період пандемії у II кв. 2020 р.*

Сектор економіки	Частка сектору у ВВП, %	Частка сектору в зайнятості, %	Частка сектору в податках, %
Готельно-ресторанний бізнес	-82	-64	-82
Промисловість	-48	-19	-48
Оптова та роздрібна торгівля	-31	-24	-31
Професійні та адміністративні послуги	-27	-11	-27
Вантажні та пасажирські перевезення	-24	-19	-24
Освіта та культура	-70	-40	-21

* За даними [1, с.5]

З метою підтримки та прискорення відновлення сфери туризму в умовах підвищених епідемічних ризиків, ряд країн терміново запровадив відповідні економічні заходи.

Таблиця 2

Основні економічні заходи стимулювання туризму *

Країна	Заходи економічного стимулювання
Аргентина	Прагнучи зберегти зайнятість, країна здійснює інвестиції в громадські роботи, спрямовані на активізацію економіки, які будуть використані в тому числі на туризм.
Австрія	Запроваджені пакетні заходи для малих та середніх підприємств (МСП) в туристичній галузі (під управлінням Австрійського банку розвитку туризму): • Державні гарантії на відновлення кредитів, що використовуються для покриття тимчасової нестачі ліквідності, спричиненої зменшенням обороту внаслідок COVID-19. Наявний обсяг гарантій збільшено до 1 млрд. євро; • Витрати на державні гарантії несе Міністерство туризму; • Кілька регіональних провінцій покривають процентні ставки вищезгаданих позик, які забезпечені державною гарантією; • Туристичні підприємства, які мали активну позику до початку COVID-19, можуть подати заявку на припинення всіх погашених позик на 2020 рік.
Бахрейн	Починаючи з квітня 2020 р., звільнено всю галузь туризму від туристичних зборів.

Бельгія	Уряд Фландрії надає бюджет у розмірі 5 млн. євро на підтримку соціального та молодіжного туризму.
Бразилія	Національний банк розвитку (BNDES) відкрив кредитну лінію з оборотних коштів для секторів туризму та послуг малих і середніх підприємств. Сюди входить 6-місячне переривання платежів за кредитом, без прострочення виплати відсотків. Туристичним фірмам надається полегшений доступ до кредитів та відстрочених платежів.
Бруней	Забезпечення знижки в розмірі 30% на оренду державних будівель для МСП відповідно до цільових секторів, таких як туризм, гостинність, ресторан та кафе, повітряного та водного транспорту. Надання 50% податкової знижки на податок на прибуток підприємств на 2020 рік для оцінки цих секторів. Надання 15% знижки на рахунки за воду та електроенергію для сфери туризму. 25% субсидія на заробітну плату місцевим працівникам МСП зі 100 працівниками і нижче.
Колумбія	Міністерство торгівлі, промисловості та туризму (MINCIT) запустило кредитну лінію "Колумбійська відповідь" через Bancoldex на суму 62 млн. дол. США, для сфери туризму.
Кіпр	Для відновлення туризму включено додаткові асигнування в розмірі 11 млн. євро.
Єгипет	Уряд запровадив скасування податку на нерухомість для готелів та туристичних закладів; сплата всіх зборів за туристичні та готельні заклади відкладається без штрафів або пільг із затримкою; звільнено всі базари та кафетерії від сплати орендної плати до безпечного відновлення туризму; введено шестимісячний план відстрочки комунальних платежів для туристичних закладів.
Фінляндія	Уряд надав державну гарантію у розмірі 600 млн. євро на підтримку фінансових потреб Finnair.
Франція	Уряд оголосив про відстрочку декількох авіаційних податків і зборів для французьких авіакомпаній. Дозволено видавати туристичні кредити клієнту, що дозволяє видачу кредитної картки клієнтам, замість відшкодування, сплаченої суми.
Італія	Уряд схвалив надзвичайний пакет заходів щодо захисту сфери туризму, що складається з 130 млн. євро на 2020 р. для підтримки туроператорів.
Польща	Заходи, що стосуються сфери дій міністра, відповідального за туризм, включають наступні: туроператори отримують повернення своїх внесків до Фонду гарантування туризму за пакет, який був скасований через епідемію коронавірусу, а також розроблено механізм мінімізації фінансових втрат підприємців для забезпечення належного функціонування економічних операторів на ринку туристичних послуг.

*За даними [3,4]

На сьогодні Україна значно відстає у впровадженні заходів підтримки сфери туризму, що ставить під серйозну загрозу конкурентоспроможність галузі на глобальному ринку. Загалом український туризм досі не отримав від уряду послідовного та систематизованого порядку дій щодо впровадження підтримуючих заходів суб'єктам в секторі подорожей і туризму.

В умовах пандемії представники сфери послуг стикаються з наступними проблемами:

- брак доступу до фінансів. Пропозицією є розширення існуючих державних програм кредитування, а також надання грантової підтримки суб'єктів, що ведуть діяльність у сфері туризму та культури;
- падіння збуту. Для подолання цих викликів необхідно збільшити попит на послуги сектору через державні закупівлі, а також надати бізнесу допомогу для трансформації та адаптації до нових умов ведення діяльності;
- податковий тиск, зобов'язання перед постачальниками, нерегульованість деяких питань, пов'язаних з карантинном посилюють проблеми бізнесу. В рамках групи ініціатив пропонується знизити податкові та інші зобов'язання для представників найбільш постраждалих секторів, забезпечити врегулювання всіх аспектів карантинних обмежень та забезпечити довгострокове бачення розвитку секторів.

Слід зазначити, що на розгляді ВР України знаходиться законопроект №3379 від 22.02.2020 р. [5], прийняття якого сприяло б більш швидкому відновленню сфери туризму. Даний законопроект передбачає [2]:

- звільнення постачальників туристичних послуг від сплати: ПДВ, податку на прибуток, Єдиного соціального внеску (ЄСВ), земельного податку та податку на нежитловий фонд нерухомості;
- скасування сплати туристичного збору до кінця 2020 року;

Наразі, законопроект вже більше 6 місяців очікує на обговорення та прийняття у парламенті.

Отже, підтримка розвитку туризму повинна відбуватися з урахуванням зазначених ризиків та очікуваних уподобань туристів, як на центральному, так і на місцевому рівнях щодо розвитку внутрішнього туризму, який би не лише дозволив перезапустити цю галузь і зменшити негативні наслідки коронакризи, але й створив основу для підвищення конкурентоспроможності України як туристичної держави.

Список використаних джерел:

1. Програма стимулювання економіки для подолання наслідків Covid-19: «Економічне відновлення». Інформаційно-аналітичні матеріали [Електронний ресурс] - Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/18%20-%20Department/Prezentacii/Programa%20Ekonomichne%20stymyluvannia/analitichni-materiali-do-programi-stimulyuvannya-1.pdf>
2. Пандемія Covid-19 та її наслідки в сфері туризму в Україні. Оновлення до документу «Дорожня карта конкурентоспроможності розвитку сфери туризму в Україні». Аналітично-дослідницька організація Hotel & Destination Consulting (HDC). [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://www.ntoukraine.org/assets/files/EBRD-COVID19-Report-UKR.pdf>
3. International tourism and Covid-19 [Електронний ресурс] - Режим доступу : <https://www.unwto.org/international-tourism-and-covid-19>
4. Щодо розвитку туризму в Україні в умовах підвищених епідемічних ризиків. Національний інститут стратегічних досліджень. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-06/turyzm-v-ukraini.pdf>
5. Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо державної підтримки культури, малого бізнесу та креативних індустрій у зв'язку з дією заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19) від 22.04.2020 р. № 3379 [Електронний ресурс] - Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68645